

KATOLIČKI ŠKOLSKI VJERONAUČNA U POLJSKOJ U ODNOSU NA DRUŠTVENA PITANJA

KAZIMIERZ MISIASZEK

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
ul. Dewajtis 5
01-815 Warszawa, Poljska

Primljeno:
15. 4. 2012.

Prethodno
priopćenje

UDK 37.014.
523:282(438)

Sažetak

O ciljevima i svrsi školskog vjeronauka u Poljskoj govorilo se samo dok se u škole uvodio školski vjeronauk (1990–1991). Možda se upravo stoga u školskoj vjeronaučnoj nastavi (koja se poistovjećuje s katehezom) osobito naglašavaju doktrinarni, liturgijski, moralni i ekleziološki vidovi. Škola je prihvaćena kao područje pastoralnog djelovanja Crkve i mjesto evangelizacije.

Društvena se pitanja u programima pojavljuju samo kao opće formulacije, kao traženje vlastitog mjesta u društvu, prigoda za spominjanje uloge Crkve u životu poljskog naroda ili kao životna pravila u društvu. Nedostatno je razrađen utjecaj katoličke vjere na kulturu i na društveni život. Manjkava je i povezanost moralnog obrazovanja s društvenim obrazovanjem. Primjećuje se da je nastava katoličkog vjeronauka u Poljskoj nedovoljno otvorena za suvremena društvena pitanja, koja su odraz konkretnih problema i briga.

Ključne riječi: školski vjeronauk kao kateheza, pomanjkanje školskih ciljeva u školskom vjeronauku, društveno obrazovanje, vjera i kultura, moralizam

Škola kao društvena ustanova uvodi učenike u kulturu i u društveni život. To su njezini temeljni ciljevi i zadaće, a takva je i njezina narav. Čini se da isto usmjerenje treba imati i katolički vjeronauk. U nekim europskim zemljama, npr. u Italiji i Njemačkoj, prvenstvena je zadaća nastave katoličkog vjeronauka u školi pomoći učeniku da se uključi u društvo i u kulturu. Rasprave koje su u tim zemljama prethodile ostvarenju programa za nastavu vjeronauka u najvećoj su mjeri istaknule upravo kulturalne i društvene vidove. U Italiji su katolici temeljno pitanje koje se odnosi na potrebu, štoviše nuždu podučavanja religije u školi, objasnili kao činjenicu

da je religija dio škole, jer postoji u kulturi. Stoga je formulirana teza da je svrha vjeronaučne nastave istraživati specifičan utjecaj katoličke religije na kulturu, a jednako tako i na društveni život. Analiza programa nastave vjeronauka u talijanskim i njemačkim školama može potaknuti pitanja ili sumnje, ali društveni vid u takvoj nastavi ostaje neupitan.

U Poljskoj je situacija ponešto drugačija. U našoj zemlji nije provedena opsežna rasprava o svrsi i ciljevima školskog vjeronauka. O tome se govorilo jedino dok se vjeronauk uvodio u škole. Možda je to bio jedan od razloga zbog kojih se u nastavi vjeronauka u školi (identificiranog kao ka-

teheza) naglasak stavio ponajprije na doktrinarni, liturgijski, moralni i eklezijalni vid. Škola je priznata kao područje pastoralne djelatnosti Crkve i područje evangelizacije. U *Katehetskom direktoriju Katoličke crkve* u Poljskoj ne spominje se da bi vjeronauk u školi trebao prihvatiti i ciljeve i ulogu škole. Ipak se jasno naglašava da je Crkva subjekt koji djeluje u školskoj nastavi toga predmeta.

Nedavno su uvedena nova odgojno-obrazovna rješenja u dječjim vrtićima i u obveznom predškolskom vjerskom odgoju. Uvedeni su i novi kriteriji za podučavanje i učenje, usmjereni prema usvajanju određenih sposobnosti. Komisija za katolički odgoj Poljske biskupske konferencije provela je reformu postojećih programa. Činilo se da će pritom vrednovati i ciljeve i zadaće vjeronauka u školi, ali nažalost to nije učinjeno. U novim *Programatskim temeljima kateheze Katoličke crkve u Poljskoj* (2010) potvrđen je postojeći pojam. U svim odgojno-obrazovnim fazama ponavlja se ova shema: razvoj poznavanja vjere, liturgijski odgoj, moralna formacija, odgoj za molitvu, odgoj za zajedničarski život (u Crkvi), uvod u poslanje ili u apostolat. Nije se uopće uzelo u obzir razmatranje kriterija razvoja učenika, što je potrebno kako bi mu se mogla pružiti istinska pomoć u sazrijevanju, posebice u njegovom društvenom razvoju.

Što se tiče društvenih pitanja, pojavljuju se samo opće formulacije, kao što je traženje vlastitog mjesta u društvu (osnovna škola), uloga Crkve u životu poljskog naroda (niža srednja škola) ili pravila života u društvu (viša srednja škola). Jasno je da te formulacije u tom obliku neće ukazati na poseban utjecaj katoličke religije na kulturu i društveni život. Osim toga, uznemirujuća je činjenica da u obvezatnom programu moralna formacija nije po-

vezana s društvenom formacijom, premda se u teologiji, jednako kao i u katehezi, u društvenom nauku Crkve, a nadalje na području odgoja i obrazovanja, obično govori o etičko-društvenoj formaciji te se pritom uzimaju u obzir oba spomenuta područja života.

U programatskoj bazi religioznog života preporučuje se da nastava katoličkog vjeronauka bude u korelaciji s drugim školskim predmetima. Ministarstvo obrazovanja je međutim odustalo od načela korelacije s ostalim školskim predmetima. Stoga je vjeronauk »izoliran« u tom procesu i čini se da neće moći djelotvorno izvršiti ogromnu zadaću da pokaže ulogu kršćanstva u društvenom životu. To bi naime zahtijevalo nov način promatranja programa katoličkog vjeronauka u školi. To je danas i potrebno, posebice zbog velikih kulturnih i društvenih preobražaja, uzimajući u obzir i uznapredovali proces dekristijanizacije i laicizacije. Učenik ima pravo i na poznavanje kršćanskog gledišta na društvena pitanja. Može li on to doznati tijekom nastave vjeronauka u Poljskoj? Vjerojatno ne, među ostalim i stoga što mu vjeronaučna nastava u školi ne omogućuje da uoči egzistencijalno tumačenje poruke spasenja: ne postoje upute koje bi učenicima pokazale vrednote života po evanđelju. Nastava vjeronauka usmjerena je prvenstveno na oblik »bogoštovlja«, u doktrinarnom i moralnom smislu. Štoviše, ponekad se dobiva dojam da je to neka vrsta moraliziranja koje se ne nadovezuje na sposobnost tumačenja suvremenih društvenih pojava i promjena u modernoj kulturi.

Što se na kraju može zaključiti? Zasiurno valja ustvrditi da treba pričekati nova nadahnuća, pa i nove ljude (nove crkvene pastire, posebice nove biskupe) koji će shvatiti problem i moći zacrtati nove pravce djelovanja.